

POSTANOWIENIE

26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

na posiedzeniu niejawnym 26 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J.S.

przeciwko K.J., A.O. i M.O.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej,

na skutek skargi kasacyjnej J.S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z 28 marca 2023 r., XXVII Ca 1428/20,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego,

3. przyznaje adwokat A.W. od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Warszawie tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce J.S. w postępowaniu kasacyjnym kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług.

(M.M.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 września 2019 r. Sąd Rejonowy w Pruszkowie oddalił w całości powództwo J.S. przeciwko K.J., M.O. i A.O., w sprawie uzgodnienia z rzeczywistym stanem prawnym treści księgi wieczystej KW nr [...] poprzez nakazanie wpisania w dziale II księgi wieczystej jako właściciela J.S. w miejsce K.J. W pozwie powódka powoływała się na zawarcie trzech umów sprzedaży nieruchomości po zaniżonej cenie, w stanie wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli z uwagi na atrofię korową mózgu oraz chorobę alkoholową.

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniosła powódka, zarzucając naruszenie art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece oraz art. 233 i 278 § 1 k.p.c.

Wyrokiem z 28 marca 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację powódki. Sąd ten ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego przyjął za własne, uznając, że przeprowadzono wnikliwe postępowanie dowodowe i na jego podstawie dokonano właściwego ustalenia stanu faktycznego, a następnie trafnej jego oceny prawnej.

Sąd Okręgowy w ślad za ustaleniami Sądu Rejonowego wskazał, że oświadczenia powódki o uchyleniu się od skutków błędu zostały złożone po upływie roku od dnia, kiedy dowiedziała się ona o błędzie co do treści czynności prawnej. Zaistnienie zaś przesłanki negatywnej (upływ terminu do złożenia oświadczenia z art. 88 § 2 k.c.), skutecznie uniemożliwiającej wywodzenie roszczenia podważającego skuteczność dokonanej czynności prawnej, skutkuje tym, że czynność ta pozostaje w mocy. Brak jest możliwości jej skutecznego wzruszenia. Sąd Okręgowy nie przeprowadził oceny dalszych zarzutów zawartych w apelacji, gdyż w sytuacji, gdy oświadczenie o uchyleniu się od skutków błędu płożono z uchybieniem terminu prekluzyjnego, zbędne było badanie czy oświadczenie to było merytorycznie uzasadnione.

Od wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną wniosła powódka powołując się na przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.), wskazała, że w toczącym się postępowaniu została pozbawiona możliwości obrony swych praw czego skutkiem jest konieczność stwierdzenia jego nieważności. Powódka upatrywała przesłanek wskazujących na pozbawienie przez Sądy obu instancji możliwości obrony jej praw poprzez nierozpoznanie istoty sprawy, a to braku rozważenia możliwości zastosowania przez Sąd pierwszej instancji z urzędu art. 58 § 2 k.c., zaś w przypadku Sądu drugiej instancji zaniechania zwrócenia uwagi na popełnione przez Sąd *meriti* uchybienie i braku wyjścia poza granice zaskarżenia.

Ponadto powódka wskazała na uchybienie w rozpoznaniu jej sprawy przez Sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym, w sytuacji, gdy nie zachodziły

żadne realne, ustawowe przeszkody rozpoznania sprawy w składzie trzyosobowym.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 28 marca 2023 r. i orzeczenie zgodnie z żądaniem powódki, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 28 marca 2023 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżącego obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie ilości przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest przecież jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Powołując się na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), strona powinna przedstawić stosowną argumentację prawną zmierzającą do wykazania kwalifikowanego, ewidentnego naruszenia wskazanych przez nią przepisów prawa, możliwego do stwierdzenia bez merytorycznej analizy zaskarżonego wyroku oraz podstaw kasacyjnych (zob. m.in.

postanowienia SN z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 sierpnia 2011 r., IV CSK 163/11).

Chybione jest odwołanie się przez skarżącą do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), w której przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Powyższej uchwale Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej i, co najistotniejsze w niniejszej sprawie, ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Zaskarżony skargą kasacyjną wyrok zapadł 28 marca 2023 r., zatem przyjęta we wskazanej uchwale wykładnia nie ma do tego zaskarżonego wyroku zastosowania. Podniesienie przez skarżącą zarzutu nieważności postępowania ze względu na wydanie zaskarżonego wyroku w składzie jednego sędziego jest więc w okolicznościach sprawy nieuzasadnione. Ewentualna wiedza Sądu drugiej instancji o przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnego przez Sąd Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach z 5 lipca 2022 r., VII Pz 5/22, nie ma znaczenia, skoro skład Sądu był zgodny z prawem.

Skarżąca nie wykazała również, dlaczego w postępowaniu została pozbawiona możliwości obrony swych praw czego skutkiem miałyby być konieczność stwierdzenia nieważności postępowania, skoro w obydwu instancjach była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika ustanowionego z urzędu.

W orzecznictwie postuluje się, aby stosować klauzulę generalną zasad współżycia społecznego w przypadkach wyjątkowych. Tylko biorąc pod uwagę całokształt wszystkich okoliczności można ocenić, czy zasady współżycia społecznego przemawiają za usunięciem danej czynności z obrotu prawnego

(wyroki SN: z 28 stycznia 2016 r., I CSK 16/15, z 28 września 2021 r., V CSKP 263/21, z 16 maja 2023 r., II CSKP 1430/22). W niniejszej sprawie Sądy *meriti* ustaliły jednak, że skarżąca nie dochowała ustawowego, rocznego terminu wynikającego z art. 88 § 2 k.c., co uniemożliwiło uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli dokonanego pod wpływem błędu, a skarżąca nie podniosła w powyższym zakresie zarzutu. Dlatego też treść uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przekonuje o jej oczywistej zasadności. Okoliczności wskazane przez skarżącą nie usprawiedliwiają takiej oceny zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy nie dopatrywał się rażącego naruszenia powołanych przepisów, widocznego *prima facie*. Brak jest jakichkolwiek podstaw, aby twierdzić, że w niniejszej sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa.

Wobec powyższego nie można uznać, że przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania została w sposób właściwy wykazane.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania rozstrzygnięto stosownie do art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

(M.M.)

[a.ł.]